

56 km 18 ELIMÄKI käänny vasempaan ja aja kilometrin verran; viitat Levonmäentie ja Keskitie, sinne alas oikeaan. Eltulan talon kuusiainan nurkalta mutkitellen eteenpäin. Eltulan suku on pitänyt tilaa yli 250 vuotta. Parin kilometrin ajon jälkeen kuivurin kiertäen vasempaan ja kohta on edessä T-risteys kärkikolmioineen. Tästä risteyksestä vasempaan.

61 km Marttalan navetan nurkalta oikeaan. Puoli kilometriä ja taas oikeaan. Jos ajaisit vasempaan, pääsisit katsomaan taiteilija Eeva Turusen töitä Palopiiriin.

63 km Peltoaukeamalla oleva kaksikerroksinen, keltainen rakennus on entinen Metsäkylän koulu. Se valmistui 1930 ja lakkautettiin 1965. Punaisen piharakennuksen vieritse jatkuu ”Papintie”. Me ajamme suoraan eteenpäin, kurvaten koulun kohdalla oikeaan.

Artjärvi kuului 1575 – 1865 Lapträskin kirkkoherrakuntaan kappelseurakuntana. Papit kulkivat Lapinjärven ja Artjärven väliä ja lyhin tie Lapinjärven kirkolle oli juuri tämä ajamamme ”Papintie”. Tien suora loppupää, ennen kylille tuloa, on nimeltään Vatajan-kuja. Kujan suulla entisen Töyrylän meijerin tiloissa on T:mi A. Wennströmin vesiväritehdas.

67 km Entisen Pekolan kaupan pihassa on tilaa pysähtyä hetkeksi ja poiketa Sibeliuksen patsaalle kuusiainan aukosta. Sibeliuksen suku polveutuu Pekkalan talosta Artjärven Männistön kylässä. Säveltäjän isoisänisä meni kotivävyksi Sibben tilalle Lapinjärvelle. Tämän poika, loviisalainen kauppias ja raatimies, vaihtoi Mattson nimensä Sibeliukseksi.

Obeliskin on hakannut artjärveläinen kivimies Erland Järvinen Artjärven graniitista. Jean Sibeliuksen oli perheeseen paljastusjuhlassa läsnä.

Käänny kuusiainan nurkalta oikeaan. Hiukan kauempana tiestä, metsän reunassa on Kirkonkylän koulu. Se siirtyi vanhoista poikakoulun tiloista Suurestakylästä Ropakonmäelle 1902. 1954 valmistui talusrakennus. Alakoulu toimi 1924-1964 ”Ihala” huvilasta koulukäyttöön kunnostetuissa tiloissa. Ihala näkyy oikealla metsän sisässä. Kirkonkylän koulun toiminta loppui kesällä 2007.

67,5 km Ajetaan vielä Artjärven vanhimman kylän, Suurenkylän kautta, tienviitat SUURIKYLÄ ja VANHAINKOTI. Ajetaan suoraan tien yli. Kohta vasemmalla on vanhainkoti ja sen vieressä Tuomaskoti, vanhusten palvelukoti. Oikealla on vanhusten ja vammaisten palvelutaloja. Mäen päällä olevasta T-risteyksestä vasempaan. Olet nyt Suurikylässä, joka oli ennen Salmelaa pitäjän keskus. Risteyksen tuntumassa sijainnut kunnantupa Perttola on purettu. Vasemmalla on Nuorisoseura Säilän talo. Siinä toimi pitäjän ensimmäinen koulu, poikakoulu 1871-1902. Vuotta myöhemmin aloittanut tyttökoulukin toimi aluksi samoissa tiloissa, kunnes sille valmistui Salmelaan oma talo 1877, nykyinen kunnanviraston rakennus.

Vanhan hautausmaan kiviainan vieritse tulemme kirkonmäelle. Kirkko on järjestyksessä neljäs. Sen piirustuksissa on C.L.Engelin hyväksymismerkintä.

Artjärven ensimmäinen kirkko rakennettiin 1636, toinen 1664 ja kolmas 1739, jolloin pappina oli Jaakko Stenius vanhempi eli ”Korpi-Jaakko”. Nykyinen kirkko on rakennettu 1840. Seurakunta itsenäistyi 1865.

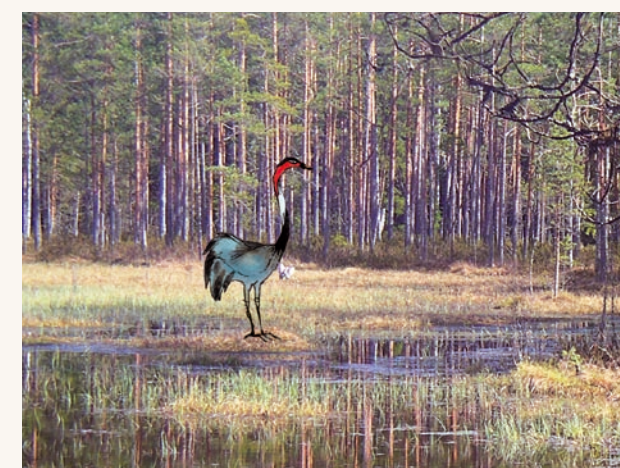
Sankarihaudat ovat uudemmalla hautausmaalla. Siellä lepää 27 Talvisodan ja 60 Jatkosodan sankarivainajaa, joista yksi oli lääkintälöytä.

Matkamme päättyy takaisin Salmelaan, jonne ovat keskittyneet nykyiset palvelut: pankki, kunnanvirastot, kirjasto, apteekki, terveyskeskuksen vastaanotot, matkahuolto, puolet ”bensa-aseamista” ja päivittäistavarakaupoista, kukka-kauppa/postin palvelupiste sekä ruoka-/anniskeluravintola kesäterasseineen.

KOTISEUTU ja juuret ovat nykyisessä muuttoyhdistyksessä arvokas pääoma. Me kaikki olemme kotoisin jostakin, emme vain tuulen riepoteltavia akanoita.

Lisää tietoja reitistä ja sen varrella olevista palveluista saat Artjärven kunnasta, puh. (03) 882760 ja internetistä osoitteesta www.artjarvi.fi.

Artjärven kotiseutupyöräilyreitti perustuu Antero Antinin laatimaan kotiseutureittiin ja siitä tehtyyn reitiselostukseen.

Artjärven kotiseutupyöräilyreitti 70 km

Valtakunnallinen pyöräilyreitti

Reitti lähtee torilta, jossa on pyöräilyreitit reitittaulu ja muuta luontoliikunta-/Artjärvi infoa.

Maksuton telttailualue
* nuotiopaikka, WC, uimaranta ja vesipiste
* vuokrattavana: kanootteja ja rantasauna, puh. (03) 882760

Nuorisoseuran ranta-alue
* nuotiopaikka, WC

Taukopaikka
(yhteinen melontareitin kanssa)
* nuotiopaikka, WC

Tortolan tallit
* majoitusta, puh. (03) 760 1819

Constall Oy
* majoitusta ja ratsastusta, puh. 0500-771923

Laavu

Pyykkinekan uimaranta
* nuotiopaikka ja WC

PCH
* majoitusta, puh. (09) 5766 3300

Kirkonmäkiseuran grillikatot
* melojille ja pyöräilijöille

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

Tunne Artjärveä

Kotiseutupyöräilyreitti kiertelee Artjärvellä, hieman oudompia teitä pitkin. Reitin pituus on 70 km ja se on merkitty maastoon pyöräilijämerkein. Matkan varrelta löydät opastauluja sekä tauko- ja majoituspaikkoja ym.

Tervetuloa tutustumaan Artjärven maisemiin ja historiaan. Jätä kiire pois matkastasi ja nauti!

0 km Lähde liikkeelle Paloaseman edestä kohti Myrskylää pyöräilijä-merkkejä seuraten. Tulet tielle 174. Edessäsi on kilometrin pituinen koivukuja Kinttulan kartanoon.

Kartanohistoriaa

Kustaa Aadolf lahjoitti Artjärven v. 1614 Viipurin linnan haltijalle Arvid Tönnenpojalle. Kristiina kuningatar antoi lähes koko Artjärven kenraali Arvid Forbukselle, 30-vuotisen sodan sankarille, joka perusti Kinttulan ja Ratulan kartanot. 1800-luvulla Kinttulan omisti ”Vänrikki Stoolin” Joakin Zachris Dunckerin poika Gustav. Hän oli John Ludvig Runebergin ystävä. Runoilija vieraili kartanossa ja luultavasti kirjoitti runon ”Heinäkuun viides päivä” Artjärvellä. Säveltäjä Linnala on kotoisin Borgin torpasta Kinttulasta.

Koivukujalta katsottuna kartanon takana vasemmalla on Linnanniemi ja siitä vielä vasempaan, salmen toisella rannalla Nuppilinna. Linnanmäellä on muinaisen linnan jäännöksiä. Kukkulan tasaisen laella on jäänteitä kehämuurista, jonka lävistäjä on 41-42 metriä. Tutkijat ovat arvelleet sitä tuomarin ympäräksi. Vihollisen ahdistaaessa on muurien päälle kaadettu isoja puita ylipääsemättömäksi murrokseksi. Ennen Pernajanjoen perkaamista viikingit ovat mahdollisesti purjehtineet Iittiin asti. Aseiden pienen kantaman takia piti Nuppilinnakin varustaa, jotta nuolet olisivat yltäneet vihollisiin. Linnanmäki on luultavasti ollut myös uhripaikka, jonka johdosta järvikin on saanut Pyhäjärven nimen. Vielä 1930-luvulla poltettiin Linnanmäellä juhannuskokkoja ja kartanon vanhalla kanuunalla ammuttiin juhlahlaukauksia, kun kokko oli sytytetty.

4 km Peltoaukeaman päättyessä oikealla mäentörmällä oli Ristiniemen kansakoulu. Se valmistui 1908 ja siirrettiin Hiitelään 1932.

5 km Vasemmalla Pyhäjärven rantakumpareella oleva punainen, komea rakennusryhmä on entinen Kinttulan sivukartano Haljakkala.

6 km Vasemmalla puolella mäen harjanteella oleva kookas rakennus on entinen Hiitelän koulu. Rakennuksen runkona on Ristiniemestä 1932 siirretty hirsikehikko. Koulua laajennettiin ja uudistettiin vuosien myötä kunnes lakkautettiin 1965.

Asematiellä sijaitsee ennen Artjärven rautatieasema (tosin Myrskylän puolella). Jäljellä on enää kivijalka ja ratakiskosta tehty hevospuomi.

Asematien lenkin tehtyäsi käänny takaisin kohti Salmelaa ja tienviitalta 8 NIINIKOSKI käänny vasempaan. Jos jätät asemanlenkin ajamatta, vähennä tulevasta kilometriluvusta 7 km.

20 km Seuraava kääntyminen oikealle on viitalla Artjärvi 10. Kohta pitäjänrajan ylittämisen jälkeen jää vasemmalle niinikoskelaisten ampumarata. Läpiajettava kylä on Haltinmaa, Haltiankulma ja se on syntynyt siirtolaisten asuttamisen myötä Kinttulan kartanon takamaille. Artjärvelle sijoitettiin Kannakselta Vahvialan pitäjältä evakkoon joutuneet.

24 km Kilometrin pituisen, peltoja halkovan suoran loppupäässä käänny vasempaan vievälle tielle ja taas kilometrin ajeltuasi uudelleen vasempaan. Juuri ennen Artjärvi-Orimattila tielle tuloasi ylität kosken ja sivuutat Villikkalan myllyn. Ehkä pieni jaloittelu kosken partaalla on paikallaan.

27 km Käänny pinnoitetulle tielle vasempaan, kohti Orimattilaa. Oikealla puolella oleva keltainen, kakkerroksinen rakennus on entinen Villikkalan koulu. Se valmistui 1926 ja lakkautettiin oppilaspulan takia 1971.

29 km Päivölantielle oikeaan ja kohta taas oikeaan Jaakkolantielle. Ylität maakaasulinjan, valkeita päästä litistettyjä metallitolppia tien varressa pystyssä.

31 km Tuomenojantielle oikeaan. Ajele pitkin sarkojen reunoja, mutta älä käänny talojen tanhuville!

33 km J. ALFRED TANNER – muistomerkki. Käväisepä siellä!

Seuraavalta Tanner-opasviitalta käänny oikeaan. Hetken ajeltuasi näet aukean reunaa hallitsevan 3-kerroksisen vaalean Ratulan koulun. Kohti sitä! Ratulan koulu toimi alkuaan kahdessa paikassa. Alakoulu Taulunportilla 1924 – 53 ja yläkoulu nykyisen koulun edessä olleessa puutalossa. Nykyinen rakennus valmistui 1951. Koulun toiminta loppui kesällä 2007, kun kaikki toiminta keskitettiin Vuorenmäen uuteen koulurakennukseen.

35 km Entisen koulun risteyksestä tie 172 ARTJÄRVI oikeaan.

36 km Museo ja Ratulan kartano ovat matkasi varrella ennen kääntymistäsi vasemmalle 6 HIETANA Myllytielle. Tällä taipaleella on aika tutustua Museon ja Ratulan kartanon vaiheisiin.

MUSEO: 1923 tuotiin Iitin Sääksjärveltä Ratulan kartanon omistajan Rotkirchin lahjoittamalle tontille paritupa. Muut rakennukset ovat Artjärveltä. Asuinrakennus on 1700-luvun puolivälistä. Mylly siirrettiin museoalueelle 1924 Villikkalasta. Sauna on ollut Ratulan Kuoppalassa muonamiesten ja renkien käytössä toista sataa vuotta. Aitta on Laavion torpasta ja rakennettu 1731. Ratasliiteri on samasta torpasta. Vene on ollut kartanon työvene. Notkossa on kartanon rouvan entinen hiljentymishuone. Pakopirtti, nyt koulumuseona, on siirretty Karhunmännyn alueelta. Riihi ja hevosierto ovat Soinojalta.

39 km Myllytietä ajaessasi tulet sillalle, joka ylittää Lanskinjoen. Näissä maisemissa sijaitsivat kartanon sähkölaitos ja mylly. Lanskinjokea pitkin kulkee melontareitti, jota pitkin pääsee aina merelle, Pernajan lahdelta, saakka. Melontareitin taukopaikkaa on myös pyöräilijöiden helppo hyödyntää. Halutessasi pitää tauon käänny ennen siltaa vasemmalle!

41 km Tien oikeassa reunassa seisovan komean sypressikatajan ohitetuasi metsän reunassa erkanev tie Uinon, Sylvi Kekkonen isän suvun kotitaloon. Sylvihän oli Uinon talon tyttäriä. HIETANA- kyläkilven jälkeen lähestyt Artjärvi-Kausala maantietä.

42 km Käänny oikealle kohti Artjärven keskustaa Hietanan kylän keskustassa, tien vasemmalla puolella on majoituspalveluja tarjoava Tortolan ratsastuskoulu. Oikealla mäen harjanteella on Hietanan koulu. Koulu on pitäjän toiseksi vanhin, se aloitti toimintansa 1897 vuokratiloissa. Vuotta myöhemmin valmistui koulutalo. Tämänkin koulu on lopettanut toimintansa.

Aja vajaa pari kilometriä ja käänny Hietanan Alakylästä vasemmalle, MUIKKULA 7 viitalta soratielle. Muikkulan tie, Anttilan tie tai Golgatan tie, mitä nimeä siitä on myös käytetty, on mutkainen ja mäkinen. Siksi lienee viisainta keskittyä vain ajamiseen ja maisemiin.

47 km Anttilan tilan keltaisen päärakennuksen lähetyvillä olevan MUIKKULA-viitan kohdalta käännytään vasemmalle. Pellon keskellä oleva valtaoja on Artjärven ja Iitin raja.

51 km Kärkikolmiolla varoitusta T-risteyksestä käännytään oikeaan. Nyt lähdet ajamaan kohti Artjärveä. Tällä taipaleella vaihtuvat pitäjänrajat nopeasti. Onhan oikealla Katinmäellä kolmen pitäjän, Artjärven, Iitin ja Lapinjärven raja.

54 km Artjärven puolella on oikealla suurehko, vaalea maatilan päärakennus. Sieltä on lähtöisin kirjailija Arvo Kalliola. Nykyisin tilalla toimii hevostila Constall, josta löytyy myös mökkimajoitusta väsyneille pyöräilijöille.

Tiivistelmä Artjärven historiasta

KUNNAN NIMI on Artjärvi, Artsjö, alkuperästä ei ole tarkkaa tietoa. Teorioita on monta. ”Art” olisi muinaisskandinaavinen riitaa tai toraa tarkoittanut sana. Pitäjän hyvistä kalavesistä olisivat riidelleet hämäläiset ja Kymijoen takaa tulleet karjalaiset. Tai sitten ”Ärt” eli herne. Artjärvi on ollut tunnettu hyvistä herneistään. ”Art” –aatra – aura: pitäjän järvet muodostavat auran kuvion. Kirkko sijaitsee auran siipien välissä.

JÄRVET: Säyhteenjärveä eli Kirkkojärveä on kutsuttu Artjärveksi. Toisissa vanhoissa kartoissa on Villikkalanjärven kohdalla Artjärvi-nimi. maan kohoamisen ja Porlammien koskien perkaamisen myötä järvien vedenpinta on laskenut huomattavasti. Pyhäjärvi on keskisyvyydeltään, 21 m, Suomen syvin järvi. Suurin syvyys 72 m. Syviin järviin liittyi entisajan ihmisten mielissä uskomusolentoja. Pyhäjärvestä asui HIISI (vertaa Hiitela)

ASUTUS: Suomalaisasutus on Artjärven alueella tullut Länsi-Suomesta, Suur-Hollolan kautta v. 700-1300. Jonkin verran on tullut Karjalaisia Kymijoen yli. Ennen näitä oli kivijä pronsikaudella gootteja eli germaaneja ja kierteleviä lappalaisia. Artjärvi on ollut Hollolan takamaita.

HALLINTO: 1400-luvun keskivaiheilla Artjärven eli Sääksjärven verokunta eli neljänneskunta kuului Uudenkylän veropitäjään, joka puolestaan kuului Hollolan eli Yliseen kihlakuntaan. Artjärven verokunta oli huomattavasti laajempi kuin nykyinen kunta. Siihen kuuluivat v. 1539 Artjärven lisäksi suuri osa Orimattilaa, Iittiä ja jopa Jaala. Kirkollisesti Artjärvi kuului Pernajaan. Artjärven alue, Suurikylä, Villikkala, Hietana, Ratula ja Kinttulankylä siirrettiin Pernajan pitäjään ja Porvoon läänin v. 1557. Kunta itsenäistyi v. 1866. Kuntakokous päätti asioista ja äänimäärä oli manttaalien mukaan.

